

УДК 338.24.021.8:338.439.02

Почтовюк Андрій Борисович*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*
ORCID: 0000-0001-7862-9659**Тума Сергій Григорович***аспірант кафедри економіки
Кременчуцького національного
університету імені Михайла
Остроградського*
ORCID: 0009-0009-8572-0755**Гришко Наталя Євгенівна***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*
ORCID: 0000-0003-1644-3861<https://doi.org/10.25313/3083-7782-2026-5-44>

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТАЦІЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ТА ПОВЕДІНКОВА АСИМЕТРІЯ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Анотація. Вступ. У статті здійснено аналіз стану економічної безпеки України в умовах повномасштабної війни. Умови тривалого воєнного конфлікту вимагають концептуального перегляду парадигми економічної безпеки України з переходом від лінійних моделей стабілізації до адаптивних стратегій управління. Агропромисловий комплекс (АПК) набув статусу системоутворювального фактора макроекономічної стійкості, здатного абсорбувати системні логістичні, кліматичні та фінансові ризики та загрози. Трансформація виробничої структури аграрного сектору не може бути пояснена виключно неокласичними моделями раціонального вибору. В умовах екстремальної макроекономічної невизначеності активізуються поведінкові патерни прийняття рішень, зокрема ефекти гіперболічного дисконтування часу та когнітивного неприйняття втрат. Агровиробники демонструють схильність до максимізації короткострокової ліквідності, віддаючи перевагу монокультурам зі швидким операційним циклом, навіть за умов цінової волатильності на світових ринках.

Метою є дослідження теоретико-методологічних засад та практичних аспектів забезпечення економічної безпеки України в умовах воєнного стану, аналіз процесів трансформації і структурної адаптації агропромислового комплексу як базису продовольчої безпеки, а також обґрунтування стратегічних напрямів державної політики щодо повоєнного відновлення, євроінтеграції та впровадження інноваційних моделей сталого розвитку.

Матеріали і методи. Емпіричну базу дослідження становлять макроекономічна статистика та галузеві аналітичні звіти за 2022–2025 роки. Застосовано методи системного аналізу (для ідентифікації макроекономічних дисбалансів), статистичного угруповання та порівняння (для оцінки фінансових втрат і трансформації структури посівних площ), просторового аналізу (для фіксації регіональної релокації виробництва), а також абстрактно-логічний метод для формалізації висновків.

Результати. Досліджено парадигмальну трансформацію механізмів забезпечення економічної стійкості держави з фокусом на агропромисловий комплекс як системоутворювальний фактор національної економіки. Проаналізовано трансформацію виробничої структури аграрного сектору з фокусом на оведінкову асиметрію воєнного часу. Деталізовано прямі та непрямі втрати аграрного сектору, оцінено потреби у відновленні інфраструктури. Виявлено ключові тенденції структурної адаптації виробництва, зміни регіональної спеціалізації, поглиблення переробки сільськогосподарської сировини та диверсифікації логістичних маршрутів. Особливу увагу приділено функціонуванню ринку земель, інвестиційно-кредитному забезпеченню, енергетичній децентралізації та імплементації критеріїв сталого розвитку (ESG). Обґрунтовано стратегічні імперативи

Copyright © The Author(s).

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

державної політики щодо посилення економічної безпеки через технологічну модернізацію, розвиток ланцюгів доданої вартості та євроінтеграцію.

Перспективи. У подальших наукових дослідженнях доцільно зосередити увагу на моделюванні сценаріїв інтеграції українського аграрного сектору до Спільної аграрної політики (САП) ЄС з урахуванням протекціоністських ризиків, а також на розробці інституційних механізмів фінансування кліматичної адаптації через добровільні ринки вуглецевих сертифікатів.

Ключові слова: економічна безпека, агропромисловий комплекс, продовольча безпека, експортна логістика, євроінтеграція, кліматична адаптація, інвестиційна стійкість, енергетична децентралізація, поведінкова економіка.

Постановка проблеми. Економічна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки будь-якої суверенної держави, оскільки вона визначає здатність соціально-економічної системи до розширеного відтворення, підтримання стабільності інститутів та захисту національних інтересів. Так, відповідно до Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, національним економічним інтересам відповідає сталий розвиток, інтеграція в європейський економічний простір та розвиток рівноправного взаємовигідного співробітництва [1]. Водночас повномасштабне вторгнення РФ у лютому 2022 року суттєво вплинуло на засади функціонування національної економіки, і, як наслідок, нині економічна безпека України формується в умовах необхідності одночасного фінансування оборонних потреб, підтримки макроекономічної стабільності та збереження соціально-демографічного потенціалу [2]. Такі негативні фактори як окупація значних територій, мінування земель, дефіцит енергетичних ресурсів та масова міграція населення створили високі ризики для всіх структурних складових економічної безпеки [1]: макроекономічної, фінансової, виробничої, продовольчої, зовнішньоекономічної та інвестиційно-інноваційної.

У цьому контексті агропромисловий комплекс (АПК) виступає не лише драйвером економіки, що забезпечує значну частку валютних надходжень, але й гарантом продовольчої безпеки як на національному, так і на глобальному рівнях. Відповідно, актуалізується потреба у забезпеченні безперервного функціонування аграрного сектору, а його перебудова, адаптація до логістичних обмежень та кліматичних змін стають першочерговими завданнями державної політики. Звідси слідує, що на разі існує потреба у науковому переосмисленні концептуальних засад управління економічною безпекою, переході від традиційних моделей лінійного розвитку до впровадження адаптивних стратегій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив інтерес до проблематики забезпечення економічної безпеки держави.

При цьому окрему увагу дослідників привертає вплив військових витрат на економічне зростання [4; 5], а дослідження взаємодії міжнародних інституцій [3; 14; 15] присвячено індексам економічної безпеки.

Що стосується специфіки функціонування аграрного сектору в умовах війни, то вона висвітлюється у дослідженнях, що аналізують вплив російсько-української війни на інноваційні стратегії розвитку агробізнесу [10], механізми державної підтримки та інвестування [9], а також необхідність переходу до циркулярної аграрної економіки [6; 12]. Окремі дослідження [13] присвячено питанням логістичних викликів, підкреслюючи критичну важливість розвитку альтернативних транспортних маршрутів для експорту в умовах турбулентності.

У цей же час, незважаючи на значний обсяг наукового доробку, виникла потреба у дослідженні структурної адаптації українського АПК у загальну парадигму економічної безпеки держави. Недостатньо вивченими залишаються синергетичні ефекти від поглиблення переробки, енергетичної децентралізації та європейської інтеграції в умовах обмежених ресурсів та постійних безпекових загроз.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних засад та практичних аспектів забезпечення економічної безпеки України в умовах воєнного стану, аналіз процесів трансформації і структурної адаптації агропромислового комплексу як базису продовольчої безпеки, а також обґрунтування стратегічних напрямів державної політики щодо повоєнного відновлення, євроінтеграції та впровадження інноваційних моделей сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Макроекономічна стабільність є фундаментальним рівнем економічної безпеки, що формує середовище для функціонування всіх секторів економіки. Аналіз ключових індикаторів демонструє значну амплітуду коливань: у 2022 році економіка України зазнала значних втрат: реальний ВВП скоротився на 28,8–29,1%, проте вже у 2023 році було зафіксовано відновлювальне зростання на рівні 5,5%, а у 2024 році — на 2,9% [7]. Драйверами цього зростання стали значні державні видатки на оборону, відновлення металургійного виробництва та активізація експорту сільськогосподарської продукції завдяки успішному функціонуванню морського коридору. На 2025 та 2026 роки ОЕСР прогнозує помірне зростання ВВП на рівні 2,5% та 2,0% відповідно, що стримуватиметься дефіцитом робочої сили та інфраструктурними обмеженнями [7].

Трансформація виробничої структури аграрного сектору не може бути пояснена виключно неокласичними моделями раціонального вибору. В умовах екстремальної макроекономічної невизначеності

та перманентних безпекових загроз активізуються поведінкові патерни прийняття рішень, зокрема ефекти гіперболічного дисконтування часу та когнітивного неприйняття втрат. Агровиробники демонструють схильність до максимізації короткострокової ліквідності, віддаючи перевагу монокультурам зі швидким операційним циклом, навіть за умов цінової волатильності на світових ринках. Дана поведінкова асиметрія створює структурну інерцію: масштабування капіталомістких проектів глибокої переробки блокується не лише об'єктивним дефіцитом фінансових ресурсів, але й радикальним звуженням горизонту планування економічних агентів. Відповідно, інституційний дизайн державних інтервенцій (зокрема програм пільгового кредитування та грантового стимулювання) має конструюватися з урахуванням концептуальних засад архітектури вибору. Державна політика повинна компенсувати премію за ризик шляхом формування поведінкових стимулів, які б зміщували фокус управлінських рішень від стратегій виживання до довгострокового інвестування в інфраструктуру доданої вартості.

При цьому в умовах руйнування значної частини промислового потенціалу (особливо на Сході та Півдні), агропромисловий комплекс остаточно закріпив за собою статус системоутворювального елементу національної економіки та головного гаранта фінансової стабільності. Станом на 2024–2025 роки сільське господарство генерує близько 7% ВВП України, однак його стратегічне значення полягає у забезпеченні валютної ліквідності: на агропродовольчий сектор припадає до 60% загального обсягу експорту країни, а галузь абсорбує від 18% до 24% загального обсягу банківського кредитування та утримує частку від 14% до 19% у структурі капітальних інвестицій [8].

Водночас забезпечення економічної безпеки ускладнюється безпрецедентними масштабами втрат (табл. 1).

Таблиця 1

Масштаби втрат АПК після повномасштабного вторгнення РФ

Категорія втрат та потреб	Сума (млрд. дол. США)	Структура / Основні компоненти
Прямі збитки (лют. 2022 — груд. 2024)	11.2	Техніка та обладнання (6.5), Сховища (1.9), Крадіжки продукції (1.9), Тваринництво та інше (0.9)
Непрямі втрати (лют. 2022 — груд. 2024)	72.7	Зниження обсягів виробництва (37.1), Падіння закупівельних цін (24.7), Зростання виробничих витрат (4.4), Багаторічні насадження та інше (6.5)
Потреби у відновленні (на 2025–2035 роки)	55.5	Відновлення послуг (екосистеми, кліматичні технології) (15.0), Розвиток ланцюгів доданої вартості (10.0), Гранти на інвестиції (10.0), С/г техніка (7.2), Підтримка держ. інституцій (3.0)

Джерело: систематизовано за даними аналітичного звіту «Агробізнес України 2024/25» [8]

Здатність економіки генерувати валютну виручку тотально залежить від безперервності експортної логістики. Блокування портів Чорного моря на початку війни стало найсильнішим шоком для зовнішньоекономічної безпеки. Формування альтернативних транспортних маршрутів, відомих як «Шляхи солідарності» через західні кордони, тимчасово пом'якшило кризу, однак виявилось недостатнім для забезпечення необхідних обсягів та економічно доцільної вартості перевезень. Проривом у гарантуванні економічної безпеки стало відкриття Українського морського коридору під захистом Збройних Сил України. Водночас структура зовнішньої торгівлі зазнала геополітичної переорієнтації: ринок ЄС став домінуючим (його частка зросла до 52%), куди було експортовано товарів на суму 13,5 млрд. дол. США.

Таблиця 2

Структура зовнішньої торгівлі України [8]

Регіон / Напрямок	Обсяг експорту 2024 (млрд. дол. США)	Зміна до 2023 року	Основні країни-імпортери (млн. дол. США)
Європейський Союз	13.5	+15%	Іспанія (1952), Румунія (1223), Нідерланди (991), Німеччина (1014)
Азія	5.8	+1.9%	Китай (778), Індія (720), Індонезія (507), Бангладеш (192)
Африка	1.6	+19%	Єгипт (476), Алжир (289), Туніс (296)
Близький Схід	3.8	-	Туреччина (1072), Ізраїль (262), Пакистан (224), Ліван (233)

Знищення магістральної енергетичної інфраструктури поставило перед українським бізнесом питання фізичного виживання, що змусило АПК стати лідером з енергетичної децентралізації. Розвиток відновлю-

ваної енергетики на рівні підприємств набув системного характеру. З метою забезпечення автономного електропостачання ферми, елеватори та переробні підприємства активно встановлюють сонячні електростанції (СЕС) та системи накопичення енергії (ЕСС) за допомогою компаній-провайдерів (наприклад, YASNO), використовуючи моделі ЕСКО та кредитування.

Трансформація економіки неможлива без врахування імперативів сталого розвитку та кліматичних змін. 2024 рік з рекордною температурою та дефіцитом опадів підтвердив незворотність кліматичних змін в Україні, зсув строків посіву та зростання потреби у посухостійких гібридах. Для забезпечення доступу до європейських ринків та фінансових ресурсів український агробізнес розпочав імплементацію критеріїв екологічної, соціальної та корпоративної відповідальності (ESG).

Запуск Програми адаптації до кліматичних змін за підтримки фінансових установ дозволяє фермерам впроваджувати технології регенеративного землеробства (мінімальний обробіток ґрунту, покривні культури) і виходити на добровільний ринок вуглецевих сертифікатів (VCM), що формує нове джерело доходів. Сектор AgriTech та FoodTech демонструє високі темпи розвитку (CAGR 52%), незважаючи на війну. Україна посідає вагоме місце серед країн Центральної та Східної Європи за рівнем венчурного фінансування стартапів у сфері точного землеробства (33,7%), фінансового менеджменту (28,3%) та дронів (16,3%), що є запорукою технологічної модернізації сектору та підвищення загальної ефективності національної економіки [8].

Висновки. Проведене дослідження теоретико-методологічних засад та практичних індикаторів функціонування національної економіки дозволяє дійти низки концептуальних висновків щодо стану економічної безпеки України в умовах воєнного стану.

По-перше, макроекономічна стабільність держави перебуває під безпрецедентним тиском війни. У цих умовах агропромисловий комплекс остаточно закріпив за собою роль станового хребта економічної безпеки, забезпечуючи 60% експорту та формуючи основний потік валютної ліквідності. Попри колосальні прямі (11,2 млрд. дол. США) та непрямі (72,7 млрд. дол. США) втрати, сектор демонструє унікальну резильєнтність та здатність до відновлення/

По-друге, гарантування виробничої та продовольчої безпеки вимагає переходу від лінійної екстенсивної моделі до стратегії глибокої переробки та формування ланцюгів доданої вартості.

По-третє, диверсифікація експортної логістики залишається питанням національного суверенітету.

Зрештою, майбутня архітектура економічної безпеки України має ґрунтуватися на принципах сталого розвитку (ESG), енергетичної децентралізації та технологічних інноваціях. Формування такої інклюзивної, високотехнологічної моделі розвитку дозволить перетворити кризові виклики війни на фундамент для побудови економічно потужної, суверенної та європейської України.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ВНЕСОК АВТОРІВ: Усі автори зробили внесок порівну.

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: Указ Президента України від 11 серп. 2021 р. № 347/2021. URL: https://ips.ligazakon.net/document/U347_21 (дата звернення: 03.05.2026).
2. Economic Security of Ukraine Amid High War Risks and Global Instability: Expert Talk in NISS (10.04.2025). *National Institute for Strategic Studies*. 2025. URL: <https://www.niss.gov.ua/en/news/niss-news/economic-security-ukraine-amid-high-war-risks-and-global-instability-experttalk> (дата звернення: 30.04.2026).
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовт. 2013 р. № 1277. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ME131588> (дата звернення: 03.05.2026).
4. Kovalchuk O., Berezka K., Karpyshyn N. Model of Security-Economic Transformations: The Context of Contemporary International Conflicts. Preliminary Evaluations. *Folia Oeconomica Stetinensia*. 2025. Vol. 25, Issue 2. P. 172–189. DOI: <https://doi.org/10.2478/fole-2025-0028>
5. Kuchmak Y., Litovchenko V., Zarichnyi R., Uskyi M., Muzyka Y., Mylyanyk Z., Mazur Y., Mylianyk, T. Economic Security of Ukraine and Its Structural Components: Economic and Legal Aspects. *Path of Science*. 2024. Vol. 10, No 5. P. 1008–1012. DOI: <https://doi.org/10.22178/pos.104-25>

6. Маслак О., Гришко Н., Яковенко Я., Пирогов А., Дубовик О. Циркулярна економіка в Україні: екологічне, соціальне та корпоративне управління (ESG) як інструмент стійкості соціально-відповідального бізнесу в умовах подолання пандемії COVID-19. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2022. № 3. С. 3–8. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.3.3>
7. OECD Economic Surveys: Ukraine 2025. *OECD Publishing*. 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_940cee85-en.html (дата звернення: 03.05.2026).
8. Ukrainian Agribusiness 2025: аналітичний звіт. 2025. URL: https://agribusinessinukraine.com/get_file/id/agrobiznesukraini2025fin.pdf (дата звернення: 03.05.2026).
9. Гонтарук Я. В., Ревков О. В., Заяць І. О. Фінансово-кредитне забезпечення як ключовий фактор стратегічного управління підприємствами АПК для забезпечення продовольчої безпеки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. Вип. 2 (17). С. 3–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-1>. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/615/594> (дата звернення: 03.05.2026).
10. Гонтарук Я. В., Ревков О. А. Напрямки розвитку переробної промисловості агропромислового комплексу України. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. Вип. 1 (16). С. 201–206. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.16-30>. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/582/562> (дата звернення: 03.05.2026).
11. Васильців Т. Г., Куницька-Іляш М. В., Максим В. Л. Системний підхід до забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств в умовах війни. *Академічні візії*. 2026. Вип. 51. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18689793>
12. Шульга О. А. Оцінка ефективності системи управління економічною безпекою аграрного сектора національної економіки. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-4>
13. Маслак О. І., Яковенко Я. Ю. Формування конкурентних переваг транспортної інфраструктури з позицій стратегії сталої логістики. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Економічні науки*. 2020. № 6 (8). С. 51–54.
14. OECD Economic Outlook. Vol. 2024, Issue 2: Ukraine. *OECD Publishing*. 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-outlook-volume-2024-issue-2_839ef1cf-en/ukraine_f33c279e-en.html (дата звернення: 03.05.2026).
15. Yakovenko Y., Shaptala R. Digital protectionism versus open digital markets: analysis of technology diffusion in European economies. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*. 2026. P. 1–16. DOI: <https://doi.org/10.1080/13511610.2026.2657564>

References

1. President of Ukraine. (2021). *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 11 serpnia 2021 roku "Pro Stratehiu ekonomichnoi bezpeky Ukrainy na period do 2025 roku"*: Ukaz Prezydenta Ukrainy No. 347/2021 [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of August 11, 2021 "On the Economic Security Strategy of Ukraine until 2025": Decree of the President of Ukraine No. 347/2021]. Retrieved from https://ips.ligazakon.net/document/U347_21 [in Ukrainian].
2. National Institute for Strategic Studies. (2025). *Economic Security of Ukraine Amid High War Risks and Global Instability: Expert Talk in NISS*. Retrieved from <https://www.niss.gov.ua/en/news/niss-news/economic-security-ukraine-amid-high-war-risks-and-global-instability-experttalk>
3. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2013). *Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: Nakaz No. 1277* [On approval of methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine: Order No. 1277]. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/ME131588> [in Ukrainian].
4. Kovalchuk, O., Berezka, K., & Karpushyn, N. (2025). Model of security-economic transformations: The context of contemporary international conflicts. Preliminary evaluations. *Folia Oeconomica Stetinensia*, 25(2), 172–189. <https://doi.org/10.2478/fole-2025-0028>
5. Kuchmak, Y., Litovchenko, V., Zarichniy, R., Uskyi, M., Muzyka, Y., Mylyanyk, Z., Mazur, Y., & Mylianyk, T. (2024). Economic security of Ukraine and its structural components: Economic and legal aspects. *Path of Science*, 10(5), 1008–1012. <https://doi.org/10.22178/pos.104-25>
6. Maslak, O., Hryshko, N., Yakovenko, Ya., Pyrohov, A., & Dubovyk, O. (2022). Tsyrkuliarna ekonomika v Ukraini: Ekolohichne, sotsialne ta korporatyvne upravlinnia (ESG) yak instrument stiikosti sotsialno-vidpovidalnoho biznesu v umovakh podolannia pandemii COVID-19 [Circular economy in Ukraine: Environmental, social and corporate governance (ESG) as a tool for the resilience of socially responsible business in overcoming the COVID-19 pandemic]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskiy politekhnichnyi instytut"*. *Ekonomichni nauky*, 3, 3–8. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.3.3> [in Ukrainian].
7. OECD. (2025). *OECD Economic Surveys: Ukraine 2025*. OECD Publishing. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_940cee85-en.html
8. *Ukrainian Agribusiness 2025: Analytical report*. (2025). Retrieved from https://agribusinessinukraine.com/get_file/id/agrobiznesukraini2025fin.pdf

9. Hontaruk, Ya. V., Revkov, O. V., & Zaiats, I. O. (2025). Finansovo-kredytne zabezpechennia yak kliuchovyi faktor stratehichnoho upravlinnia pidpriemstvamy APK dlia zabezpechennia prodovolchoi bezpeky [Financial and credit support as a key factor of strategic management of agricultural enterprises for ensuring food security]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, 2(17), 3–8. <https://doi.org/10.32782/dees.17-1> [in Ukrainian].
10. Hontaruk, Ya. V., & Revkov, O. A. (2025). Napriamky rozvytku pererobnoi promyslovosti ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy [Directions for development of the processing industry of Ukraine's agro-industrial complex]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, 1(16), 201–206. <https://doi.org/10.32782/dees.16-30> [in Ukrainian].
11. Vasyltsiv, T. H., Kunytska-Iliash, M. V., & Maksym, V. L. (2026). Systemnyi pidkhid do zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky silskohospodarskykh pidpriemstv v umovakh viiny [A systemic approach to ensuring economic security of agricultural enterprises under wartime conditions]. *Akademichni vizii*, 51. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18689793> [in Ukrainian].
12. Shulha, O. A. (2025). Otsinka efektyvnosti systemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu ahrarynoho sektora natsionalnoi ekonomiky [Assessment of the effectiveness of the economic security management system of the agricultural sector of the national economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 81. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-4> [in Ukrainian].
13. Maslak, O. I., & Yakovenko, Ya. Yu. (2020). Formuvannia konkurentnykh perevah transportnoi infrastruktury z pozytsii stratehii staloi lohistyky [Formation of competitive advantages of transport infrastructure from the standpoint of sustainable logistics strategy]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI". Ekonomichni nauky*, 6(8), 51–54 [in Ukrainian].
14. OECD. (2024). *OECD Economic Outlook* (Vol. 2024, Issue 2): Ukraine. OECD Publishing. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-outlook-volume-2024-issue-2_839ef1cf-en/ukraine_f33c279e-en.html
15. Yakovenko, Y., & Shaptala, R. (2026). Digital protectionism versus open digital markets: Analysis of technology diffusion in European economies. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/13511610.2026.2657564>

Дата першого надходження статті до видання: 04.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.05.2026

Дата публікації: 31.05.2026

Pochtovyuk Andriy

*Doctor of Economics Science, Professor,
Professor of the Department of Economics
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy
National University*

Tuma Serhii

*PhD Student of the Department of Economics,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy
National University*

Hryshko Natalya

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Economics
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy
National University*

ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW: ADAPTATION OF THE AGRICULTURAL COMPLEX AND BEHAVIORAL ASYMMETRY IN CONDITIONS OF POST-WAR RECOVERY

Summary. Introduction. This article analyzes the state of Ukraine's economic security amid full-scale war. The conditions of a prolonged military conflict necessitate a conceptual revision of the economic security paradigm, shifting from linear stabilization models to adaptive management strategies. The agro-industrial complex (AIC) has acquired the status of a systemic driver of macroeconomic resilience, capable of absorbing systemic logistical, climatic, and financial risks and threats. The transformation of the agricultural sector's production structure cannot be explained exclusively by neoclassical models of rational choice. Under extreme macroeconomic uncertainty, behavioral decision-making patterns are activated, particularly the effects of hyperbolic time discounting and cognitive loss aversion. Agricultural producers demonstrate a propensity to maximize short-term liquidity, favoring monocultures with a rapid operating cycle, even amidst price volatility in global markets.

Purpose. The study aims to investigate the theoretical and methodological foundations and practical aspects of ensuring Ukraine's economic security under martial law. It analyzes the processes of transformation and structural adaptation of the agro-industrial complex as the basis of food security, while substantiating the strategic directions of state policy regarding post-war recovery, European integration, and the implementation of innovative sustainable development models.

Materials and methods. The empirical basis of the research comprises macroeconomic statistics and industry analytical reports for 2022–2025. The study employs methods of systems analysis (to identify macroeconomic imbalances), statistical grouping and comparison (to assess financial losses and the transformation of crop areas), spatial analysis (to record the regional relocation of production), and the abstract-logical method to formalize the conclusions.

Results. The paradigm transformation of the mechanisms for ensuring the state's economic resilience was investigated, focusing on the agro-industrial complex as a systemic factor of the national economy. The transformation of the agricultural sector's production structure was analyzed, emphasizing the behavioral asymmetry of wartime. Direct and indirect losses of the agricultural sector were detailed, and infrastructure recovery needs were assessed. The study identified key trends in the structural adaptation of production, shifts in regional specialization, the deepening of agricultural raw material processing, and the diversification of logistics routes. Particular attention was given to the functioning of the land market, investment and credit provision, energy decentralization, and the implementation of environmental, social, and corporate governance (ESG) criteria. Strategic imperatives for state policy to strengthen economic security through technological modernization, value chain development, and European integration were substantiated.

Discussion. Future scientific research should focus on modeling scenarios for the integration of the Ukrainian agricultural sector into the EU's Common Agricultural Policy (CAP), accounting for protectionist risks. Additionally, attention should be directed toward developing institutional mechanisms for financing climate adaptation through voluntary carbon markets.

Key words: economic security, agro-industrial complex, food security, export logistics, European integration, climate adaptation, investment resilience, energy decentralization, behavioral economics.